

Examen VMBO-GL en TL
2025

tijdvak 1
maandag 19 mei
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 48 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 2p **1** Een invulopdracht over de nieuwe Grondwet van 1848:
- 1 Koning ... (**Willem II / Willem III**) gaf opdracht tot het schrijven van de nieuwe Grondwet.
 - 2 Door de invoering van de nieuwe Grondwet werd de macht van de koning ... (**beperkt / uitgebreid**).
 - 3 Met de nieuwe Grondwet werd de onschendbaarheid van de koning ... (**afgeschaft / ingevoerd**).
 - 4 De ministers legden voortaan verantwoording af aan ... (**de koning / het parlement**).
- Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.
Doe het zo:
zin 1: ... (kies uit: Willem II / Willem III)
zin 2: ... (kies uit: beperkt / uitgebreid)
zin 3: ... (kies uit: afgeschaft / ingevoerd)
zin 4: ... (kies uit: de koning / het parlement)
- 1p **2** In de negentiende eeuw breidde Nederland de kolonie Indonesië uit door gebieden te veroveren. Een reden voor de veroveringen was dat Nederland een grotere behoefte kreeg aan grondstoffen.
→ Door welke economische ontwikkeling kreeg Nederland een grotere behoefte aan grondstoffen?
- Gebruik bron 1.*
- 1p **3** De situatie in de bron was onderdeel van een maatschappelijk probleem waar in de negentiende eeuw veel over werd gediscussieerd.
→ Onder welke naam staat de discussie over dit maatschappelijke probleem bekend?
- 1p **4** In 1901 werd een wet aangenomen waardoor de overheid zich moest bezighouden met de kwaliteit van huizen.
→ Noem de naam van deze wet.

Gebruik bron 2.

- 2p **5** In de tekening worden de 'kleine luyden' opgeroepen om in plaats van op hun eigen partij op de socialisten te stemmen.
- Noem eerst de naam van de politieke partij waar de 'kleine luyden' normaal gesproken op stemden.
 - Geef daarna een reden waarom de 'kleine luyden' volgens de tekening op de socialisten zouden moeten stemmen.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 3.

- 1p **6** In de bron is een mening van een bepaalde politieke stroming te herkennen.
- Geef met behulp van de bron aan of een mening van de confessionelen of van de socialisten te herkennen is.
- Doe het zo:*
- Dit is een mening van de ... (kies uit: confessionelen / socialisten), omdat ... (geef een verklaring met behulp van de bron).
- 1p **7** Lenin kwam in 1917 met de trein aan in Rusland na jaren in het buitenland te hebben gewoond.
- Noem een **politiek** gevolg van de komst van Lenin.
- 1p **8** De treinreis van Lenin naar Rusland in 1917 was alleen mogelijk met de hulp van Duitsland. Lenin vertelde niemand over deze hulp, omdat hij dacht dat mensen in Rusland hulp van Duitsland konden zien als verraad.
- Geef een reden waarom mensen in Rusland in 1917 de hulp van Duitsland als verraad konden zien.
- 1p **9** In november 1918 werd een wapenstilstand gesloten tussen de Geallieerden en de Centralen.
- Hieronder staan zes landen:
- 1 Duitsland
 - 2 Frankrijk
 - 3 Groot-Brittannië
 - 4 Oostenrijk-Hongarije
 - 5 Rusland
 - 6 Verenigde Staten
- Welke **drie** landen hoorden bij het bondgenootschap van de Geallieerden toen in 1918 de wapenstilstand werd gesloten? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 4.

- 2p 10 Hieronder staan vijf kenmerken van de Eerste Wereldoorlog:
- a loopgravenoorlog
 - b mobilisatie
 - c schaarste
 - d vluchtelingen
 - e vijandbeeld
- Geef per foto aan welk kenmerk daarbij past. **Let op!** Er blijven twee kenmerken over.
- Doe het zo:*
Bij foto 1 past ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met foto 3)

- 1p 11 In 1918 werd Suze Groeneweg als eerste vrouw gekozen tot lid van de Tweede Kamer.
Van welk kiesrecht maakte Suze Groeneweg in 1918 gebruik?
- A actief kiesrecht
 - B algemeen vrouwenkiesrecht
 - C censuskiesrecht
 - D passief kiesrecht

Het Interbellum (1918-1939)

- 2p 12 Op 4 december 1930 werd in Berlijn de film *Im Westen nichts Neues* (Van het westelijk front geen nieuws) vertoond. De film was van een Joodse regisseur en producent. De film gaat over de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog en de verliezen van het Duitse leger. Een groepje nazi's verstoorde een voorstelling van de film.
- Geef **twee** redenen waarom de nazi's zich verzetten tegen deze film.
- Doe het zo:*
reden 1: ...
reden 2: ...
- 2p 13 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die plaatsvonden tussen 1918 en 1933:
- 1 De Beurskrach op Wall Street vindt plaats.
 - 2 Het Dawesplan wordt ingevoerd.
 - 3 Het Ruhrgebied wordt bezet.
 - 4 Hitler neemt de macht over in Duitsland.
 - 5 De Republiek van Weimar wordt opgericht.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
- Doe het zo:*
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

- 2p 14 Iemand beweert dat Hitler gebruik heeft gemaakt van de parlementaire democratie om de rechtsstaat af te schaffen.

→ Leg uit dat deze bewering juist is.

Doe dit door:

- eerst aan te geven waaruit blijkt dat Hitler gebruik heeft gemaakt van de parlementaire democratie
- en daarna een voorbeeld te geven waaruit blijkt dat Hitler de rechtsstaat heeft afgeschaft.

Gebruik bron 5.

- 1p 15 De democratische leiders zijn door de tekenaar afgebeeld als laf. Welk argument voor deze mening is in de tekening te herkennen?

- A De leiders hebben de communistische regering van de Sovjet-Unie erkend.
- B De leiders hebben de Vrede van Versailles getekend.
- C De leiders verzetten zich niet tegen Hitlers machtsuitbreiding.
- D De leiders zijn economisch afhankelijk van Duitsland.

- 1p 16 Tijdens de Conferentie van München werd een akkoord gesloten tussen Hitler, als leider van nazi-Duitsland, en Chamberlain, de minister-president van Groot-Brittannië.

Wat was voor Chamberlain de reden om het akkoord met Hitler te sluiten?

- A De Duitse politiek voor meer Lebensraum moest een succes worden.
- B Duitsland wilde lid worden van de Volkenbond.
- C Een nieuwe oorlog met Duitsland moest voorkomen worden.
- D Groot-Brittannië wilde dat Duitsland het Verdrag van Versailles tekende.

- 1p 17 In de periode 1936-1938 werd een aantal mensen in de Sovjet-Unie in een showproces veroordeeld. Deze processen waren niet eerlijk.

→ Geef een argument waarom een showproces geen eerlijk proces is.

Gebruik bron 6.

- 1p 18 Geef een verklaring waarom veel mensen in de Sovjet-Unie eind jaren 30 hetzelfde over Stalin dachten als de mensen in de bron.

Door de tijd heen

- 1p 19 Hieronder staan vier gebeurtenissen uit de geschiedenis van Nederland tussen 1918 en 1939:
- 1 De socialist Troelstra doet een revolutiepoging.
 - 2 De regering besluit dat werklozen moeten stempelen.
 - 3 Het actief kiesrecht voor vrouwen wordt ingevoerd.
 - 4 Nederland mobiliseert het leger uit angst voor nazi-Duitsland.
- Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 7.

- 2p 20 Tijdens de Duitse inval in mei 1940 werden veel foto's gemaakt. Sommige foto's gebruikte de Duitse bezetter later als propaganda.
- Geef voor elke foto aan of deze wel of niet geschikt is als propaganda voor de Duitse bezetter.
- Geef daarna voor je keuze ook een argument.
- Doe het zo:*
Foto 1 is ... (kies uit: wel / niet) geschikt als propaganda voor de Duitse bezetter, omdat ... (geef een argument).
Foto 2 is ... (kies uit: wel / niet) geschikt als propaganda voor de Duitse bezetter, omdat ... (geef een argument).

Gebruik bron 8.

- 2p 21 Hieronder staan vijf begrippen die te maken hebben met de Tweede Wereldoorlog:
- a censuur
 - b distributie
 - c Holocaust
 - d onderduiken
 - e regering in ballingschap
- Noem per boek het begrip dat daarbij hoort. **Let op!** Er blijft één begrip over.
- Doe het zo:*
Bij boek 1 hoort begrip ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met boek 4)

Gebruik bron 9.

- 1p 22 Noem de naam van de gebeurtenis die in de bron wordt beschreven.

Gebruik bron 10.

- 1p 23 Op welk onderdeel van de politiek van de Duitse bezetter hebben de kerkleiders kritiek?

A deportaties
B gelijkschakeling
C Heim ins Reich
D rassenleer

- 2p 24 Tijdens de Duitse bezetting kwam er in Nederland een nieuw bestuur. Er werd een rijkscommissaris benoemd die de bevoegdheden kreeg van staatshoofd, ministers en van de Eerste Kamer en Tweede Kamer. De Eerste en Tweede Kamer bleven bestaan, maar konden niet vergaderen.

Een invulopdracht:

- 1 Door het benoemen van de rijkscommissaris was er geen sprake meer van ... (**een districtenstelsel / het censuskiesrecht / scheiding tussen de machten**).
- 2 Doordat de Eerste en Tweede Kamer niet konden vergaderen, hadden zij geen ... (**rechterlijke / uitvoerende / wetgevende**) macht meer.
- 3 De komst van het nieuwe bestuur tijdens de bezetting maakte van Nederland een ... (**democratie / dictatuur / monarchie**).

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1: ... (kies uit: een districtenstelsel / het censuskiesrecht / scheiding tussen de machten).

zin 2: ... (kies uit: rechterlijke / uitvoerende / wetgevende).

zin 3: ... (kies uit: democratie / dictatuur / monarchie).

Gebruik bron 11.

- 1p 25 Welk begrip hoort bij de poster?

A capitulatie
B collaboratie
C demilitarisatie
D tweefrontenoorlog

Gebruik bron 12.

- 1p 26 Voor welke ontwikkeling geeft de bron een verklaring?

A voor het ontstaan van het Indonesisch verzet tegen de Japanse overheersing
B voor het ontstaan van het Nederlandse modern imperialisme
C voor het toenemen van de buitenlandse druk op Nederland om Indonesië onafhankelijk te maken
D voor het toenemen van het Indonesische nationalisme tijdens de Japanse bezetting

Gebruik bron 13.

- 1p 27 Op welke plek op de kaart speelt de herinnering uit 1944 zich af? Schrijf alleen het nummer op.

- 3p 28 Militaire gebeurtenissen die het verloop van een oorlog veranderen, worden als keerpunten gezien.
Hieronder staan twee perioden waarin keerpunten plaatsvonden tijdens de Tweede Wereldoorlog:
periode 1: van augustus 1942 tot februari 1943
periode 2: juni 1944
- Noem eerst voor elke periode de militaire gebeurtenis die toen plaatsvond en die als keerpunt wordt gezien.
 - Kies daarna één periode en geef een argument waarom het keerpunt dat toen plaatsvond het verloop van de oorlog heeft veranderd.
- Doe het zo:*
keerpunt in periode 1: ...
keerpunt in periode 2: ...
Het keerpunt in periode ... (kies uit: 1 / 2) heeft het verloop van de oorlog veranderd, omdat ... (geef een argument).

- 1p 29 In september 1944 vond de geallieerde operatie Market Garden plaats. Het doel was om snel Duitsland in te trekken door een aantal bruggen over de grote rivieren te veroveren. Dit doel werd niet bereikt.
- Geef een argument waarom operatie Market Garden toch positieve gevolgen had voor veel Nederlanders.

Gebruik bron 14.

- 2p 30 Hieronder staan vijf begrippen:
- a gedwongen tewerkstelling
 - b Hongerwinter
 - c mobilisatie
 - d razzia
 - e verzet
- Geef per herinnering aan welk begrip daarbij hoort. **Let op!** Er blijven twee begrippen over.
- Doe het zo:*
Bij herinnering 1 hoort ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met herinnering 3)

- 1p 31 Tijdens de Duitse bezetting werden veel Joden in Nederland gevangengezet in doorgangskamp Westerbork. De Duitse bezetter deed veel moeite om het leven in het kamp zo normaal mogelijk te laten lijken. Er werden bijvoorbeeld huwelijken gesloten, zieke mensen konden naar de dokter en kinderen gingen naar school.
- Geef een reden waarom de Duitse bezetter het leven in doorgangskamp Westerbork normaal wilde laten lijken.

- 2p 32 Voor Nederland zijn de data 5 mei en 15 augustus belangrijk vanwege gebeurtenissen die plaatsvonden in 1945.
→ Noem per datum de gebeurtenis die in 1945 plaatsvond.
Doe het zo:
5 mei: ... (noem de gebeurtenis)
15 augustus: ... (noem de gebeurtenis)

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 15.

- 1p 33 Het leger van de Republiek Indonesië vecht tegen Nederland voor de onafhankelijkheid.
Iemand beweert dat de Nederlandse regering met deze foto de boodschap over kon brengen dat Nederland de strijd tegen het leger van de Republiek Indonesië makkelijk zou winnen.
→ Geef met behulp van de bron een argument voor deze bewering.

Gebruik bron 16.

- 1p 34 De Franse minister stelt voor om een organisatie op te richten. Welke organisatie is naar aanleiding van het voorstel opgericht?
A EEG
B EGKS
C NAVO
D VN
- 1p 35 Onder het bewind van Stalin werden veel mensen vermoord en werden politieke tegenstanders vervolgd. Toch was er in de Sovjet-Unie veel waardering voor Stalin.
Wat is een belangrijke reden voor deze waardering?
Onder het bewind van Stalin
A kregen boeren en arbeiders steeds meer politieke macht.
B kwam er een einde aan de wapenwedloop met de Verenigde Staten.
C leidde de politiek van collectivisatie tot meer vrijheid.
D werd nazi-Duitsland verslagen.
- 1p 36 Sommige historici noemen Stalin de 'rode tsaar' voor de periode dat hij de leider van de Sovjet-Unie was. Met 'rood' wordt bedoeld dat Stalin communistisch was.
→ Geef een argument waarom het begrip 'tsaar' ook bij Stalin past.

- 2p 37 In 1956 brak de Hongaarse Opstand uit. De regering van de Verenigde Staten stond positief tegenover de Hongaarse Opstand, maar stuurde geen militairen om de opstandelingen te helpen.
→ Geef eerst een politieke reden waarom de Verenigde Staten positief stonden tegenover de Hongaarse Opstand.
→ Geef daarna een reden waarom de Verenigde Staten geen militairen stuurden.
Doe het zo:
De Verenigde Staten stonden positief tegenover de opstand, omdat ... (geef een politieke reden).
De Verenigde Staten stuurden geen militairen, omdat ... (geef een reden).
- 1p 38 Tot ongeveer 1960 werd Nederland gekenmerkt door een maatschappelijk verschijnsel waarbij mensen vooral binnen een groep leefden met dezelfde soort ideeën of levensovertuiging.
→ Noem de naam van dit maatschappelijk verschijnsel.
- 1p 39 Een gebeurtenis in 1962 bracht de hele wereld in gevaar, omdat een kernoorlog tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie nog nooit zo dichtbij was als toen.
Welke gebeurtenis wordt bedoeld?
A de bouw van de Berlijnse Muur
B de Cubacrisis
C de Praagse Lente
D de stichting van de DDR
- Gebruik bron 17.*
- 1p 40 Welke twee begrippen passen bij de bron?
A amerikanisering + consumptiemaatschappij
B amerikanisering + secularisatie
C secularisatie + verzorgingsstaat
D verzorgingsstaat + consumptiemaatschappij
- Gebruik nogmaals bron 17.*
- 1p 41 In de jaren 60 begon de Tweede Feministische Golf.
→ Geef een reden waarom de bron **niet** past bij de doelen van de Tweede Feministische Golf.
- 1p 42 Hieronder staan twee ontwikkelingen:
1 Tussen 1946 en 1958 emigreerde een groep van ongeveer 400.000 mensen van Indonesië naar Nederland.
2 Tussen 1970 en 1980 emigreerde een groep van ongeveer 300.000 mensen van Suriname naar Nederland.
Deze twee ontwikkelingen hadden eenzelfde politieke oorzaak.
→ Welke politieke oorzaak wordt bedoeld?

- 1p **43** Er kwam in 1983 een nieuw artikel 1 in de Grondwet.
→ Geef aan wat door artikel 1 wordt bepaald.
- 1p **44** Een omschrijving van een gebeurtenis:
In 1986 verscheen in de Sovjet-Unie een film over allerlei problemen die jonge inwoners van de Sovjet-Unie hadden. Veel van die problemen werden veroorzaakt door het beleid van de overheid. Ruim 20 miljoen inwoners van de Sovjet-Unie zagen deze film in de bioscoop.
Deze gebeurtenis was alleen mogelijk dankzij de invoering van de glasnost.
→ Geef een reden waarom deze gebeurtenis alleen mogelijk was dankzij de invoering van de glasnost.

Door de tijd heen

- 2p **45** Colijn en Drees zijn allebei minister-president van Nederland geweest. Hieronder staan vijf uitspraken:
1 Hij voerde de aanpassingspolitiek in.
2 Hij was betrokken bij de opbouw van de verzorgingsstaat.
3 Hij was minister-president in de tijd van de wederopbouw.
4 Hij was minister-president tijdens de crisis van de jaren 30.
5 Hij was minister-president tijdens de soevereiniteitsoverdracht met Indonesië.
→ Geef per uitspraak aan of deze over Colijn of Drees gaat.
Doe het zo:
Uitspraak 1 gaat over ... (kies uit: Colijn / Drees).
(enzovoort tot en met uitspraak 5)
- 1p **46** Hieronder staan vier gebeurtenissen die te maken hebben met de Amsterdamse wijk de Jordaan tussen 1917 en 1988:
1 Bij een stempelkantoor in de Jordaan veroorzaken werklozen relletjes, omdat de werklozensteun is verlaagd.
2 Tijdens een bezoek aan de Jordaan krijgt koningin Beatrix onverwachts twee zoenen van iemand uit het publiek.
3 Veel jongeren uit de Jordaan sluiten zich aan bij de nozems, een van de eerste jeugdculturen van Nederland.
4 Vrouwen uit de Jordaan proberen schepen met aardappelen te plunderen, omdat er in het neutrale Nederland voedseltekorten zijn ontstaan.
→ Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

Gebruik bron 18.

- 2p 47 In de grafiek zijn verschillende ontwikkelingen te zien over de periode tussen 1899 en 2008 in Nederland.

Een invulopdracht bij de grafiek:

- 1 De ontwikkelingen in de grafiek in de periode 1960-2008 hebben onder andere te maken met het proces van ... (**globalisering / secularisatie**).
- 2 In de periode 1960-2008 is er sprake van ... (**individualisering / indoctrinatie**) binnen de Nederlandse samenleving.
- 3 De toename van het percentage bij overige religies in de periode 1980-2008 is mede een gevolg van de ... (**multiculturele samenleving / verzorgingsstaat**).

→ Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.

Doe het zo:

zin 1: ... (kies uit: globalisering / secularisatie)

zin 2: ... (kies uit: individualisering / indoctrinatie)

zin 3: ... (kies uit: multiculturele samenleving / verzorgingsstaat)

Door de tijd heen

Gebruik bron 19.

- 2p 48 In de bron staan vijf foto's die te maken hebben met gebeurtenissen in Duitsland tussen 1926 en 1990.

→ Zet de foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.